

Următoarea frontieră: Dezvoltarea umană și antropocenu

Notă informativă pentru țări cu privire la Raportul de dezvoltare umană 2020

Republica Moldova

Introducere

Anul acesta marchează cea de-a 30-a aniversare a primului Raport de dezvoltare umană și a introducerii Indicelui dezvoltării umane (IDU). IDU a fost publicat pentru a canaliza discuțiile despre progresul dezvoltării de la PIB la ceea ce „contează” cu adevărat în viața oamenilor.

Instituit de Biroul pentru raportul de dezvoltare umană (BRDU) în urmă cu treizeci de ani pentru a măsura progresul uman - construit în jurul libertăților oamenilor de a trăi viața pe care și-o doresc - IDU a câștigat popularitate prin formula sa simplă, dar cuprinzătoare, care evaluează longevitatea medie, educația și veniturile populației. Cu toate acestea, de-a lungul anilor, a existat un interes tot mai mare pentru un set mai cuprinzător de măsurători care să surprindă alte dimensiuni critice ale dezvoltării umane.

Astfel, au fost introduse noi măsurări ale aspectelor dezvoltării umane pentru a completa IDU și a surprinde unele dintre „dimensiunile lipsă” ale dezvoltării, cum ar fi sărăcia, inegalitatea și decalajele de gen. Din 2010, BRDU a publicat IDU ajustat la inegalitate, care ajustează valoarea IDU a unei națiuni în funcție de inegalitate în cadrul fiecăreia dintre componentele sale (speranța de viață, educație și venituri) și indicele sărăciei multidimensionale care măsoară direct lipsurile oamenilor. Eforturile BRDU de a măsura inegalitățile de gen au început în Raportul de Dezvoltare Umană privind genul din 1995, iar rapoartele recente au inclus doi indicatori privind genul, unul contabilizând diferențele dintre bărbați și femei în dimensiunile IDU, celălalt - o compoziție de inegalități în materie de abilitare și bunăstare.

Prezenta notă informativă este divizată în șase secțiuni. Prima secțiune prezintă informații despre țară și metodologia pentru Raportul de dezvoltare umană din 2020. Următoarele cinci secțiuni oferă informații despre indicatorii sintetici de dezvoltare umană: IDU, Indicele dezvoltării umane ajustat la inegalitate (IDUI), Indicele dezvoltării umane raportat la gen (IDG), indicele inegalității de gen (IIG) și indicele sărăciei multidimensionale (ISM).

Tabelele prezentate în prezenta notă ilustrează starea dezvoltării umane înainte de pandemia de COVID-19, în baza datelor disponibile pentru 2019 și anii anteriori. Datele care reflectă modificările cauzate de pandemia de COVID-19 și consecințele sale socioeconomice în 2020 vor fi disponibile în 2021 și vor fi prezentate în tabelele și analizele conexe ale Raportului de dezvoltare umană pentru 2021.

Este important de menționat că datele naționale și internaționale pot fi diferite, deoarece agențiile internaționale standardizează datele naționale pentru a permite comparabilitatea între țări și, în unele cazuri, nu pot avea acces la cele mai recente date naționale.

1. Situația pe țară și metodologia Raportului de dezvoltare umană pentru 2020

Raportul privind dezvoltarea umană pentru 2020 prezintă IDU (valori și clasamente) din 2019 pentru 189 de țări și teritorii recunoscute de ONU, împreună cu IDUI pentru 152 de țări, IDG pentru 167 de țări, IIG pentru 162 de țări și ISM pentru 107 țări.¹

Ar fi incorect să se compare valorile și clasamentele cu cele din rapoartele publicate anterior, din cauza revizuirilor și actualizărilor datelor subiacente și a ajustărilor la tabelele de marcaj. Utilizatorilor li se recomandă să evalueze progresul în valorile IDU consultând Tabelul 2 („Tendențele indicelui dezvoltării umane”) din Raportul de dezvoltare umană pentru 2020. Tabelul 2 se bazează pe indicatori consecvenți, metodologie și date din seriile de timp și, prin urmare, arată schimbările reale în valori și clasamente în timp, reflectând progresul real realizat de țări. Modificările mici ale valorilor trebuie interpretate cu precauție, deoarece acestea nu pot fi semnificative din punct de vedere statistic din cauza variației eșantionării. În general, modificările la nivelul celei de-a treia zecimală în oricare dintre indicii sintetici sunt considerate nesemnificative.

Cu excepția cazului în care se specifică altfel în sursă, tabelele utilizează datele disponibile BRDU începând cu 15 iulie 2020. Toți indicii și indicatorii, împreună cu notele tehnice privind calculul indicilor sintetici, precum și informațiile suplimentare sursă sunt disponibile online la <http://hdr.undp.org/en/data>

Pentru detalii suplimentare cu privire la modul în care este calculat fiecare indice, vă rugăm să consultați [Notele tehnice 1-6](#) și documentele de bază asociate disponibile pe pagina web a Raportului de dezvoltare umană: <http://hdr.undp.org/en/data>

2. Indicele dezvoltării umane (IDU)

IDU este o măsurare sumară pentru evaluarea progresului pe termen lung pe trei dimensiuni de bază ale dezvoltării umane: o viață lungă și sănătoasă, acces la cunoștințe și un nivel de viață decent. Valoarea pentru viață lungă și sănătoasă este măsurată prin speranța de viață. Nivelul cunoștințelor se măsoară prin media anilor de școlarizare în rândul populației adulte, care este numărul mediu de ani de școlarizare preconizați pentru copiii de vârstă de înscriere la școală, adică care este numărul total de ani de școlarizare pe care un copil de vârstă de înscriere la școală se așteaptă să urmeze dacă modelele predominante ale ratelor de înscriere specifice vârstei rămân la fel pe tot parcursul vieții copilului. Nivelul de trai se măsoară prin Venitul Național Brut (VNB) pe cap de locuitor, exprimat în dolari internaționali constanți din 2017, convertiți utilizând ratele de conversie ale parității puterii de cumpărare (PPP). Pentru mai multe detalii, consultați [Nota tehnică 1](#).

Pentru a asigura cât mai multă comparabilitate între țări, IDU se bazează în principal pe datele internaționale de la Direcția privind Populația a Organizației Națiunilor Unite (datele privind speranța de viață), Institutul de Statistică al Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură (datele privind media anilor de școlarizare și anii de școlarizare scontati) și Banca Mondială (datele VNB pe cap de locuitor). După cum s-a menționat în introducere, valorile și clasamentele IDU din raportul din anul acesta nu sunt comparabile cu cele din rapoartele anterioare din cauza unor revizuri ale indicatorilor componenți. Pentru a permite evaluarea progresului înregistrat în IDU, Raportul de Dezvoltare Umană pentru 2020 include IDU recalculat din 1990 până în 2019, utilizând serii consecvente de date.

2.1- Valoarea și clasamentul IDU pentru Republica Moldova

Valoarea IDU a Republicii Moldova pentru 2019 este de 0,750 - ceea ce plasează țara în categoria de dezvoltare umană înaltă - poziționând-o pe locul 90 din 189 de țări și teritorii.

Între 1990 și 2019, valoarea IDU pentru Republica Moldova a crescut de la 0,690 la 0,750, o creștere de 8,7 procente. Tabelul A analizează progresul Republicii Moldova la fiecare din indicatorii IDU. Între 1990 și 2019, speranța de viață la naștere în Republicii Moldova a crescut cu 4,3 ani, media anilor de școlarizare a crescut cu 3,7 ani și anii de școlarizare scontati au scăzut cu 0,4 ani. VNB-ul pe cap de locuitor al Republicii Moldova a scăzut cu circa 3,6 la sută între 1990 și 2019.

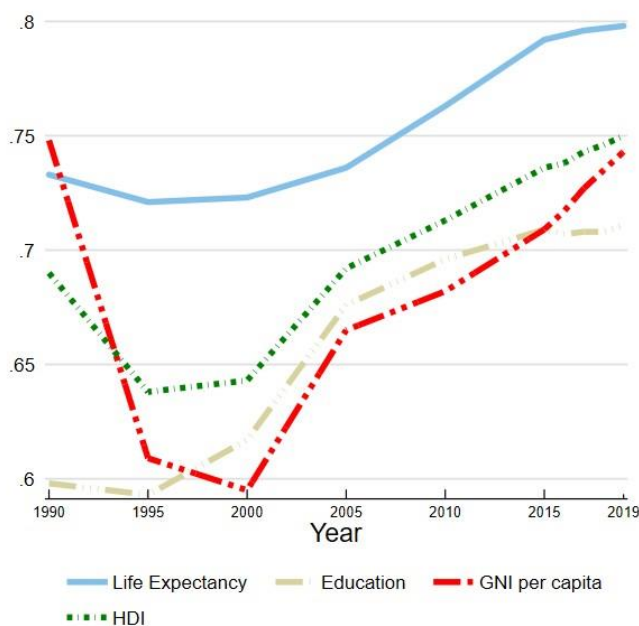
¹ Termenul „țară” se referă la țări sau teritorii recunoscute de ONU.

Tabelul A: Tendințele IDU al Republicii Moldova pe baza datelor consecvente din seriile cronologice și a noilor tabele de marcaj

	Speranța de viață la naștere	Ani de școlarizare scontată	Media anilor de școlarizare	VNB pe cap de locuitor (PPP 2017 \$)	Valoarea IDU
1990	67,6	12,0	8,0	14.171	0,690
1995	66,9	11,0	8,6	5.619	0,638
2000	67,0	11,4	9,0	5.144	0,643
2005	67,8	11,9	10,4	8.156	0,692
2010	69,6	11,8	11,1	9.148	0,713
2015	71,5	11,6	11,6	10.957	0,736
2016	71,6	11,6	11,6	11.541	0,738
2017	71,7	11,6	11,6	12.323	0,743
2018	71,8	11,6	11,6	12.971	0,746
2019	71,9	11,5	11,7	13.664	0,750

Figura 1 de mai jos prezintă contribuția fiecărui indice component al IDU al Republicii Moldova din 1990.

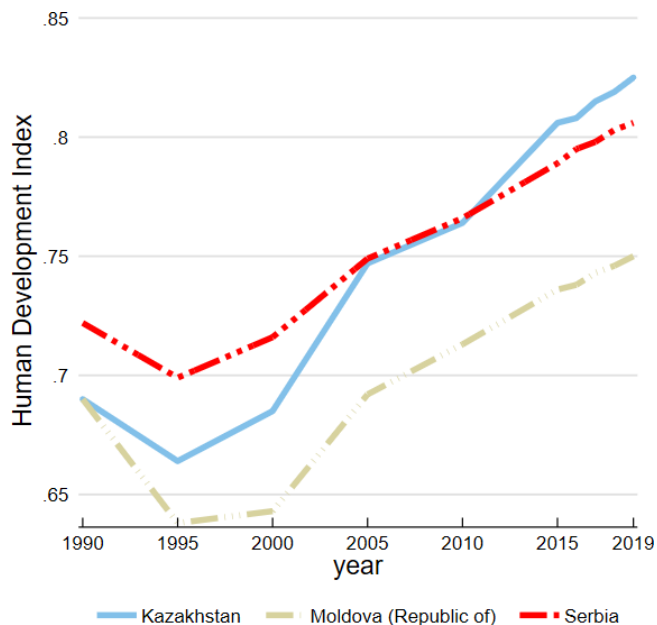
Figura 1: Dinamica indicilor componenți ai IDU al Republicii Moldova, 1990-2019

2.2- Evaluarea progresului în raport cu alte țări

Progresul dezvoltării umane, măsurat prin IDU, este util pentru comparație între două sau mai multe țări. De exemplu, în perioada 1990 - 2019, Republica Moldova, Kazahstan și Serbia au înregistrat progrese diferite în direcția creșterii IDU-urilor lor (a se vedea Figura 2)

Figura 2: Dinamica IDU pentru Republica Moldova, Kazahstan și Serbia, 1990-2019

IDU al Republicii Moldova pentru 2019, de 0,750, este sub media de 0,753 pentru țările din grupul de dezvoltare umană înaltă și sub media de 0,791 pentru țările din Europa și Asia Centrală. Din Europa și Asia Centrală, Republica Moldova este comparată cu Turkmenistanul și Uzbekistanul, IDU-urile cărora s-au clasat pe pozițiile 111 și, respectiv, 106 (a se vedea Tabelul B).

Tabelul B: IDU al Republicii Moldova și indicatorii componenți pentru 2019 în raport cu țările și grupurile selectate

	Valoarea IDU	Clasamentul IDU	Speranța de viață la naștere	Ani de școlarizare scontate	Media anilor de școlarizare	VNB pe cap de locuitor (PPP 2017 dolari SUA)
Republica Moldova	0,750	90	71,9	11,5	11,7	13.664
Turkmenistan	0,715	111	68,2	11,2	10,3	14.909
Uzbekistan	0,720	106	71,7	12,1	11,8	7.142
Europa și Asia Centrală	0,791	—	74,4	14,7	10,4	17.939
IDU înalt	0,753	—	75,3	14,0	8,4	14.255

3. IDU ajustat la inegalitate (IDUI)

IDU este o măsurare medie a realizărilor de bază ale dezvoltării umane într-o țară. La fel ca toate mediile, IDU maschează inegalitatea în distribuția dezvoltării umane în rândul populației la nivel de țară. Raportul de dezvoltare umană din 2010 a introdus IDUI, care ia în considerare inegalitatea pe toate cele trei dimensiuni ale IDU, prin „reducerea” valorii medii a fiecărei dimensiuni în funcție de nivelul său de inegalitate. IDUI este practic IDU redus în funcție de inegalitate. „Pierderea” în dezvoltarea umană care se datorează inegalității apare din diferența dintre IDU și IDUI și poate fi exprimată în procente. Pe măsură ce inegalitatea dintr-o țară crește, crește și pierderea în dezvoltarea umană. Prezentăm, de asemenea, coeficientul inegalității umane ca o măsurare directă a inegalității, care este o medie neponderată a inegalităților pe trei dimensiuni. IDUI este calculat pentru 152 de țări. Pentru mai multe detalii, consultați [Nota tehnică 2](#).

IDU al Republicii Moldova pentru 2019 este 0.750. Cu toate acestea, atunci când valoarea este redusă în funcție de inegalitate, IDU scade la 0,672, înregistrând o pierdere de 10,4 la sută din cauza inegalității în distribuția indicilor dimensiunii IDU. Turkmenistanul înregistrează o pierdere din cauza inegalității de 18 la sută. Pierdere medie datorată inegalităților pentru țările cu IDU înalt este de 17,9%, iar pentru Europa și Asia Centrală este de 11,9%. Coeficientul inegalității umane pentru Republica Moldova este egal cu 10,3 la sută (a se vedea tabelul C).

Tabelul C: IDU al Republicii Moldova pentru 2019 în raport cu țările și grupurile selectate

	Valoarea a IDU	Pierdere totală (%)	Coeficientul inegalității umane (%)	Inegalitatea speranței de viață la naștere (%)	Inegalitatea în educație (%)	Inegalitatea veniturilor (%)
Republica Moldova	0,672	10,4	10,3	9,6	7,3	14,0
Turkmenistan	0,586	18,0	17,5	23,4	2,9	26,2
Europa și Asia Centrală	0,697	11,9	11,7	9,7	8,2	17,2
IDU înalt	0,618	17,9	17,6	10,1	14,5	28,0

4. Indicele dezvoltării umane raportat la gen (IDG)

În Raportul privind dezvoltarea umană din 2014, BRDU a introdus o nouă măsurare, IDG, bazată pe indicii de dezvoltare umană dezagregat după gen, definit ca un raport între IDU al femeilor și cel al bărbaților. IDG măsoară inegalitățile de gen la realizarea acestor trei dimensiuni de bază ale dezvoltării umane: sănătatea (măsurată în baza speranței de viață la naștere a femeilor și bărbaților), educația (măsurată prin anii de școlarizare preconizați pentru copii în funcție de gen și media anilor pentru adulții cu vârsta de 25 de ani și mai mult) și controlul asupra resurselor economice (măsurate în funcție de VNB pe cap de locuitor pentru femei și bărbați). Pentru detalii cu privire la calcularea indicelui, consultați [Nota tehnică 3](#). Clasificarea pe grupuri de țări se face în funcție de devierea absolută de la paritatea de gen în IDU. Aceasta înseamnă că clasificarea ia în considerație inegalitatea în favoarea bărbaților sau a femeilor în mod egal.

IDG este calculat pentru 167 de țări. Valoarea IDU al femeilor pentru 2019 pentru Republica Moldova este de 0,754 comparativ cu 0,744 al bărbaților, rezultând într-o valoare a IDG de 1,014, plasând-o în Grupul 1.² În comparație, valoarea IDG pentru Uzbekistan este de 0,939 (a se vedea Tabelul D).

Tabelul D: IDG al Republicii Moldova pentru 2019 în raport cu țările și grupurile selectate

	Raportul F - B	Valorile IDU		Speranța de viață la naștere		Ani de școlarizare scontată		Media anilor de școlarizare		VNB pe cap de locuitor	
	Valoarea IDG	Femei	Bărbați	Femei	Bărbați	Femei	Bărbați	Femei	Bărbați	Femei	Bărbați
Republica Moldova	1.014	0,754	0,744	76,2	67,6	11,8	11,3	11,8	11,6	11.994	15.477
Uzbekistan	0,939	0,695	0,740	73,8	69,6	11,9	12,2	11,6	12,0	5.064	9.230
Europa și Asia Centrală	0,953	0,768	0,806	77,7	71,1	14,5	14,8	9,9	10,7	12.373	23.801
IDU ridicat	0,961	0,736	0,766	78,0	72,8	14,1	13,9	8,2	8,7	10.529	17.912

² Țările sunt împărțite în cinci grupuri prin devierea absolută de la paritatea de gen în valorile IDU. Grupul 1 cuprinde țări cu egalitate ridicată în realizările IDU între femei și bărbați (devierea absolută mai mică de 2,5 la sută), grupul 2 cuprinde țări cu egalitate medie spre ridicată în realizările IDU între femei și bărbați (devierea absolută de 2,5–5 la sută), grupul 3 cuprinde țări cu egalitate medie în realizările IDU între femei și bărbați (deviere absolută de 5–7,5 la sută), grupul 4 cuprinde țări cu egalitate medie până la scăzută în realizările IDU între femei și bărbați (deviere absolută de 7,5–10 la sută) și grupul 5 cuprinde țări cu egalitate scăzută în realizările IDU între femei și bărbați (deviere absolută de la paritatea de gen mai mare de 10%).

5. Indicele inegalității de gen (IIG)

Raportul privind dezvoltarea umană pentru 2010 a introdus IIG care reflectă inegalitățile bazate pe gen pe trei dimensiuni - sănătatea reproductivă, abilitarea și activitatea economică. Sănătatea reproductivă este măsurată în baza mortalității materne și ratei natalității în rândul adolescentelor; abilitarea se măsoară prin numărul femeilor în Parlament deținute de femei și reușita în învățământul secundar și superior după gen; iar activitatea economică se măsoară prin rata de participare pe piața muncii pentru femei și bărbați. IIG poate fi interpretat ca pierderea dezvoltării umane din cauza inegalității dintre realizările femeilor și ale bărbaților în cele trei dimensiuni ale IIG. Pentru mai multe detalii despre IIG, consultați [Nota tehnică 4](#).

Republica Moldova are o valoare IIG de 0,204, astfel clasându-se pe locul 46 din 162 de țări în 2019. În Moldova (Republica), 25,7 la sută din deputați sunt femei, iar 96,6 la sută dintre femeile adulte au atins cel puțin un nivel secundar de educație, comparativ cu 98,1 la sută din omologii lor de sex masculin. La fiecare 100.000 de nou-născuți vii, 19,0 femei decedază din cauze legate de sarcină; iar rata natalității în rândul adolescentelor este de 22,4 nașteri la 1000 de femei cu vârste cuprinse între 15 și 19 ani. Participarea femeilor pe piața muncii este de 40,5% față de 46 pentru bărbați (a se vedea Tabelul E).

În comparație, Uzbekistan se clasează pe locul 62 la acest indice.

Tabelul E: IIG al Republicii Moldova pentru 2019 în raport cu țările și grupurile selectate

	Valoarea IIG	Clasamentul IIG	Rata mortalității materne	Rata natalității în rândul adolescentelor	Locuri deținute de femei în parlament (%)	Populație cu cel puțin studii secundare (%)		Rata de participare a forței de muncă (%)	
						Femei	Bărbați	Femei	Bărbați
Republica Moldova	0,204	46	19,0	22,4	25,7	96,6	98,1	40,5	46,0
Uzbekistan	0,288	62	29,0	23,8	16,4	99,9	100,0	52,4	78,1
Europa și Asia Centrală	0,256	—	19,9	27,8	23,1	79,9	88,1	45,0	70,0
IDU înalt	0,340	—	62,3	33,6	24,5	69,8	75,1	54,2	75,4

Rata mortalității materne este exprimată prin numărul de decese la 100.000 de nou-născuți vii, iar rata natalității în rândul adolescentelor este exprimată în numărul de nașteri la 1.000 de femei cu vârste cuprinse între 15 și 19 ani.

6. Indicele sărăciei multidimensionale (ISM)

Raportul privind dezvoltarea umană din 2010 a introdus ISM, care identifică multiplele lipsuri suprapuse, suferite de indivizi pe 3 dimensiuni: sănătate, educație și nivelul de trai. Dimensiunile de sănătate și educație se bazează pe doi indicatori fiecare, în timp ce nivelul de trai se bazează pe șase indicatori. Toți indicatorii necesari pentru construirea ISM pentru o țară sunt preluați din cercetarea bugetelor gospodăriilor casnice. Indicatorii sunt ponderați pentru a crea un scor al lipsurilor, iar scorurile respective sunt calculate pentru fiecare persoană din cercetarea bugetelor gospodăriilor casnice. Se utilizează valoarea de 33,3% (o treime din indicatorii ponderați) pentru a face distincția dintre cei săraci și cei nesăraci. Dacă valoarea este de 33,3 la sută sau mai mare, gospodăria (și toți din ea) este clasificată ca multidimensional săracă. Persoanele cu un scor de mai mare sau egal cu 20 la sută, dar mai mic de 33,3 la sută sunt clasificate ca fiind vulnerabile la sărăcia multidimensională. În cele din urmă, persoanele cu un scor mai mare sau egal cu 50% trăiesc într-o sărăcie multidimensională severă.

Din 2018, BRDU și Inițiativa Oxford pentru Sărăcie și Dezvoltare Umană cooperează pentru a estima ISM. Cea mai recentă versiune din iulie 2020 acoperă 107 țări în curs de dezvoltare (țările care nu dețin date care să permită calcularea ISM nu sunt incluse): „[Traseul căilor de ieșire din sărăcia multidimensională: realizarea ODD](#)” (disponibilă și în [franceză](#) și [spaniolă](#)). Definițiile lipsurilor în fiecare indicator, precum și metodologia ISM sunt prezentate în [Nota tehnică 5](#). Continuând cu practica din anii precedenți, BRDU face publice programele statistice utilizate la

calcularea ISM pentru 2020 pentru o mare selecție de țări (a se vedea <http://hdr.undp.org/en/content/mp-statistics-programmes>).

Cele mai recente date ale sondajului care erau disponibile publicului pentru estimarea ISM a Republicii Moldova se referă la anul 2012. În Republica Moldova, 0,9 la sută din populație (38 mii persoane) sunt multidimensional sărace, în timp ce alte 3,7 la sută sunt clasificate ca fiind vulnerabile la sărăcia multidimensională (150 mii persoane). Amplitudinea lipsurilor (intensitatea) în Republica Moldova, care este scorul mediu al lipsurilor înregistrat de persoanele aflate în sărăcie multidimensională, este de 37,4%. ISM, care este ponderea populației multidimensional sărace, ajustată de intensitatea lipsurilor, este 0,004. Turkmenistanul are o valoare ISM de 0,001.

Tabelul F compară sărăcia multidimensională cu sărăcia de venituri, măsurată prin procentul populației care trăiește sub PPP din 2011 de 1,90 dolari SUA pe zi. Aceasta indică că sărăcia de venit arată situația doar pe jumătate. Efectivul pentru sărăcia multidimensională este de 0,9%, în timp ce sărăcia veniturilor este de 0%. Aceasta implică faptul că persoanele care trăiesc peste pragul sărăciei de venituri pot suferi de lipsuri în materie de sănătate, educație și/sau nivel de trai. Tabelul F arată, de asemenea, procentul populației Republicii Moldova care trăiește în sărăcie multidimensională severă. Contribuția lipsurilor pe fiecare dimensiune la sărăcia generală completează o imagine cuprinzătoare a persoanelor care trăiesc în sărăcie multidimensională în Republica Moldova. Cifrele pentru Turkmenistan sunt, de asemenea, prezentate în tabel pentru comparație.

Tabelul F: Cel mai recent ISM pentru Republica Moldova în raport cu țările selectate

	Anul anchetei	Valoarea ISM	Efectivul (%)	Intensitatea privărilor (%)	Ponderea populației (%)			Contribuția la sărăcia generală a privărilor în (%)		
					Vulnerabil la sărăcie multidimensională	În sărăcie multidimensională severă	Sub pragul sărăciei	Sănătatea	Învățământul	Nivelul de trai
Republica Moldova	2012	0,004	0,9	37,4	3,7	0,1	0,0	9,2	42,4	48,4
Turkmenistan	2015/2016	0,001	0,4	36,1	2,4	0,0	..	88,0	4,4	7,6
Europa și Asia Centrală	-	0,004	1,0	38,1	3,4	0,1	0,8	53,0	24,3	22,6